۱۵۱

بعون صانع مکین و مکان فضل خلاق زمین و زمان

رسالہ قاضی قطب

در مطبع نامی منشی نولکشور طبع مقبول جہان شد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على رسوله محمد وآله واصحابه الطيبين الطاهرين بدان که بندگی حق سبحانه وتعالی چنانکه بر همه بندگان مکلف فرض عین است علم بندگی نیز فرض عین است بحکم حدیث رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة مراد ازین علم علم عبادت است یعنی فرض و واجب هر عبادتی را می باید دانستن و یاد گرفتن تا ازان عبادت صحیح و معتبر باشد و پوشیده نماند که درین زمان اکثر از خاص و عام بسبب کمال غفلت از ثواب و عقاب حضرت رب الارباب از طاعت و بندگی بی رغبت شده بودند و از علم دین و مسائل شرعی که دانستن آن در دین اسلام فرض و لازم است بواسطه آنحضرت همت متکاسل بنا بر حکم التعظيم لامر الله والشفقة على خلق الله فرموده این بنده کمینه محتاج گنهگار امیدوار رحمت کردگار خادم شریعت مصطفوی مروج دین محمدی قطب الدین محمد بن غیاث الدین غفر الله لهما چند مسائل ایمان و اسلام و احکام و ارکان در بیان عبادت که دانستن آن فرض است بر سبیل اختصار در قید تحریر آورده و گرد آوری بلفظ فارسی تا عمل کردن بآن مسائل موجب رستگاری دنیا و آخرت و بر عام مسلمانان آسان باشد و ترتیب کرده شد این رساله

بر چند مسئله مسئله اول بدانکه ایمان اقرار کردن ست بزبان یعنی گفتن کلمه طیبه لا اله الا الله
محمد رسول الله و باور داشتن یعنی این کلمه بدل که خدای تعالی یکے ست و محمد رسول الله
صلی الله علیه وسلم پیغمبر ست برحق و فرستادهٔ ویست مسئله ۲ اگر ترا پرسند که ارکان ایمان
چند ست بگو دو ست اقرار باللسان و تصدیق بالقلب مسئله ۳ اگر ترا پرسند که
احکام ایمان چند ست بگو هفت ست اول هر که ایمان آرد از کشتن و اسیر کردن و مال او را
بناحق گرفتن و آبروی او بی جهت شرعی رنجانیدن و بر وگمان بد بردن روا نباشد و این
پنج حکم تعلق بدنیا دارد و دو حکم دیگر تعلق بآخرت دارد اول هر که با ایمان رود از عذاب
ابدی دوزخ خلاصی یابد دوم دیگر آنکه عاقبت جاے او در بهشت باشد مسئله ۴ اگر ترا پرسند
که شرائط ایمان چند ست بگو هشت ست اول ایمان بغیب آوردن دوم علم غیب را خاصه
حق تعالے دانستن سوم باختیار خود ایمان آوردن چهارم حلالهاے خداے تعالے را
حلال دانستن پنجم حرام خداے تعالے را حرام دانستن ششم از عذاب حق تعالے ترسیدن
هفتم برحمت خداے تعالی امیدوار بودن مسئله ۵ اگر ترا پرسند که شرائط وجوب ایمان چند ست
بگو دو ست عقل و بلوغ و شرط وجوب همه طاعتها ایمان ست مسئله ۶ اگر ترا پرسند که حقیقت
ایمان چیست یا اسلام چیست یا مسلمانی چیست بگو قبول همه فرمانهاے خداے تعالے ایمان مفصل
این ست آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ ایمان مجمل اینست آمَنْتُ
بِاللهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمَائِهٖ وَصِفَاتِهٖ وَقَبِلْتُ جَمِيْعَ أَحْكَامِهٖ مسئله ۷ اگر ترا پرسند
که فرائض شریعت چند ست بگو پنج ست اول کلمه شهادت گفتن دوم پنج وقت نماز گزاردن سوم روزه
رمضان داشتن چهارم زکوة مال دادن پنجم حج گزاردن هر که با توانائی زاد و راحله باشد و این پنج
چیز بنا ست مسلمانی ست مسئله ۸ اگر ترا پرسند که واجبات شریعت چند ست بگو هفت ست اول
صدقه فطر دادن دوم قربانی اضحی کردن سوم نماز وتر گزاردن چهارم نفقه ذوی الارحام دادن

پنجم خدمت مادر و پدر کردن ششم زن را خدمت شوهر خود کردن هفتم عمره حج بجا آوردن مرحبا بیان
مسئله اگر ترا پرسند که سنت اسلام چند ست بگو هفت ست اول ختنه کردن دوم موی لب گرفتن
سوم موی بینی کنده‌یدن چهارم ناخن گرفتن پنجم موی سر تراشیدن ششم موی بغل گرفتن
هفتم موی زیر ناف گرفتن مسئله اگر ترا پرسند که احکام شریعت چند ست بگو هشت ست اول
فرض دوم واجب سوم سنت چهارم مستحب پنجم حلال ششم مباح هفتم مکروه هشتم حرام مسئله ۱۱
بدانکه در طهارت چهار چیز فرض ست اول روی شستن از موی پیشانی تا زیر زنخ و از نرمه
گوش تا نرمه گوش دوم هر دو دست شستن تا بالای آرنج سوم چهارم حصه مسح سر کردن چهارم
هر دو پای شستن تا بالای شتالنگ مسئله ۱۲ بدانکه در طهارت دو چیز سنت ست اول
استنجا کردن دوم بسم الله گفتن یعنی بِسْمِ اللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی دِیْنِ الْاِسْلَامِ
اَلْاِسْلَامُ حَقٌّ وَالْکُفْرُ بَاطِلٌ یعنی قبول کردم دین مسلمانی را و آنچه در ویست و بیزارم و بیزار شدم
از کفر و کافری و آنچه در ویست سوم هر دو دست شستن تا بند دست چهارم مسواک کردن پنجم آب
در دهن کردن ششم آب در بینی کردن هفتم خلال در ریش کردن هشتم خلال انگشتان
دست و پای کردن نهم مسح هر دو گوش کردن دهم هر عضوی را سه بار شستن مسئله ۱۳
بدانکه در طهارت شستن شش چیز مستحب ست اول نیت کردن دوم ترتیب وضو ساختن
سوم اعضای را پیاپی شستن چهارم اول عضو راست را شستن پنجم مسح تمام سر کردن
ششم مسح گردن کردن مسئله ۱۴ بدان که شکننده وضو بیست چیز ست هشت از پیش اول بول
دوم ودی سوم مذی چهارم آب منی پنجم سنگریزه ششم خون حیض و نفاس هفتم خون استحاضه و چیز
دیگر که از پس ظاهر شود اول غائط دوم باد سوم کرم ده چیز دیگر که از غیر پیش و پس اول خون روان
دوم ریم روان سوم زرد آب روان چهارم قی پری دهن پنجم خنده قهقهه بالغ را در نماز
که با رکوع و سجود باشد ششم دیوانگی هفتم بیهوشی هشتم مستی غالب که در رفتار پای او بلغزد
نهم خواب تکیه زده دهم مباشرت فاحشه مسئله ۱۵ بدانکه موجبات غسل پنج ست اول انزال منی

اگر جهنده باشهوت باشد دوم غائب شدن سر حشفه در قبل ویا دبر آدمی سوم خلاصی زنان
از حیض چهارم خلاصی زنان از نفاس پنجم ششم هر زنی را که کم شود ایام غسل باید بهر
نماز مدام مسئله بدانکه غسل بر چهار وجه است فرض و واجب و سنت و مستحب و فرض
پنج است چنانچه بالا گفته شد و واجب غسل دو است اول غسل میت دوم غسل کافری که با جنب
مسلمان شده باشد و غسل سنت چهار است اول غسل روز جمعه دوم غسل روز عرفه سوم هر دو عیدین
چهارم غسل احرام حج و غسل مستحب سه است اول غسل کسیکه پانزده سال بالغ شده باشد دوم کافری که جنب مسلمان شده باشد سوم
غسل کودکی که جنب شده باشد مسئله بدانکه در غسل سه چیز فرض است اول آب در دهن کردن دوم آب در بینی کردن
سوم تمام تن را یک بار شستن و مالیدن و سنت در غسل پنج است اول هر دو دست شستن دوم استنجا
کردن سوم نجاست از تن خود دور کردن چهارم وضو ساختن پنجم تمام تن را سه بار شستن
مسئله بدانکه در تیمم سه چیز فرض است اول نیت کردن دوم هر دو دست را زدن بر خاک
پاک برای مالیدن بر رو سوم هر دو دست را زدن بر خاک پاک از برای مالیدن هر دو دست
تا بالای آرنج مسئله ۱۹ بدانکه شکننده تیمم دو چیز است اول هر چه که شکننده وضو است دوم دریافتن
آب اگر قادر باشد بر استعمال آن مسئله ۲۰ بدانکه مسح بر موزه کسی را جائز است که با طهارت کامله
پوشیده باشد و اگر بعد از آن بی وضو شود و وضو سازد مسح بر موزه کند و فرض مسح بر موزه خط
است مقدار سه انگشت دست بطرف ساق کشیده مدت مسح مقیم را یک شبانروز است و مسافر را
سه شبانروز است از وقت حدث و جائز نیست مسح بر موزه که پاریده باشد مقدار سه انگشت پای
و شکننده مسح موزه چهار چیز است اول هر چه شکننده وضو است دوم گذشتن مدت مسح سوم بیرون
آمدن پای از یک موزه یا هر دو موزه چنانکه اکثر قدم بطرف ساق رسد چهارم در آمدن آب در یک
موزه یا هر دو موزه چنانچه آب در شتالنگ رسد مسئله ۲۱ بدانکه اقل مدت حیض سه شبانروز است
اگر ازین کمتر باشد استحاضه بوده و اکثر مدت حیض را ده شبانروز است اگر ازین زیاده باشد استحاضه
بوده و اقل مدت نفاس را حدی نیست و اکثر مدت نفاس را چهل شبانروز است اگر ازین زیاده باشد

استحاضه بود و حکم زن حائض و نفسا این ست که ترک کند از هشت چیز نماز و روزه و جماع و درآمدن
در مسجد و طواف خانه کعبه و خواندن قرآن مجید و نوشتن قرآن و گرفتن مصحف بغیر غلاف و لیکن
بعد از حیض و نفاس روزه را قضا کند نه نماز را مسئله ۲۲ بدانکه فرائض نماز دوازده چیز ست اول
پاکی تن از حدث و جنابت دوم پاکی جامه و جای سوم ستر عورت پوشیدن مردان را از ناف
تا زانو و زنان همه را از سر تا قدم مگر روی و دو دست و پای که در حق نماز عورت نیست چهارم
شناختن اوقات نماز پنجم روی بقبله آوردن ششم نیت نماز کردن و این شش چیز را شرائط نماز
گویند و شش دیگر اندرون نماز ست اول تکبیر تحریمه یعنی الله اکبر دوم قیام سوم قرائت چهارم رکوع
پنجم سجود ششم قعده اخیره بمقدار تشهد خواندن و این شش چیز را ارکان نماز گویند مسئله ۲۳ بدانکه
واجبات نماز دوازده چیز ست اول فاتحه خواندن دوم ضم کردن سوره با فاتحه سوم تعیین کردن قرائت
در دو رکعت اولین چهارم رعایت ترتیب پنجم قعده اولی ششم التحیات خواندن در هر دو قعده هفتم از
نماز بلفظ السلام بیرون آمدن هشتم در وتر دعای قنوت خواندن نهم تکبیرات عیدین گفتن دهم در محل بلند
بلند خواندن یازدهم در محل آهستگی آهسته خواندن دوازدهم تعدیل ارکان مسئله ۲۴ بدانکه در نماز
بست و هشت چیز سنت ست هفت در قیام و هفت در رکوع و هفت در سجود و هفت در قعده و آن هفت
سنت که در قیام ست اول هر دو دست برداشتن مردان را تا گوش خود برای تکبیر تحریمه و زنان تا کتف برابر
دوم دست راست بالای دست چپ نهادن مردان را زیر ناف و زنان را دست بر سینه نهادن سوم هر دو
چشم را بر سجده گاه داشتن چهارم سبحانك اللهم خواندن پنجم اعوذ بالله خواندن ششم بسم الله الرحمن الرحیم خواندن
هفتم آمین خواندن و آن هفت سنت که در رکوع ست اول الله اکبر گفتن از برای رکوع دوم هر دو زانو بدست
گرفتن سوم هر دو چشم را بر پشت پای داشتن چهارم سه بار سبحان ربی العظیم گفتن پنجم سمع الله
لمن حمده گفتن مر امام را ششم ربنا لك الحمد گفتن مر مقتدیان را و منفرد را هر دو جمع کردن هفتم در قومه
آرام گرفتن و آن هفت سنت که در سجود ست اول الله اکبر گفتن وقت رفتن در سجده دوم در سجده آرام
کردن سوم روی درمیان دو کف دست نهادن چهارم سه بار سبحان ربی الاعلی گفتن پنجم سر انگشت

انگشتان دست و پای طرف قبله کردن ششم طرف بینی دیدن هفتم در جلسه آرام کردن و آن هفت سنت که
در قعده است اول بر پای چپ نشستن مردان را و در هر دو قعده دوم استاده کردن پای راست را و سر انگشتان
زنان را بر سرین نشستن هر دو پای جانب راست بیرون آوردن سوم هر دو دست بر ران نهادن
چهارم سر انگشتان دست و پای طرف قبله کردن پنجم در کنار خود دیدن ششم بر رسول الله صلی الله علیه
وسلم صلوة گفتن هفتم اللهم اغفر لی خواندن مسئله ۲۵ بدانکه شکننده نماز بست و پنج چیز است اول سخن گفتن
دوم قصدا سلام گفتن سوم جواب سلام دادن چهارم چیزی خوردن پنجم ناله کردن ششم آه کردن هفتم اوه کردن
هشتم گریستن که از ترس و امید خدا تعالی نباشد نهم بی‌عذر سرفه و تنحنح کردن دهم جواب عطسه دادن
یازدهم جواب خبر نیک یا بد یا خبر عجب کردن اگرچه بذکر قرآن باشد دوازدهم بر غیر امام خود فتح کردن
سیزدهم گرفتن قرات امام را از غیر مقتدی خود چهاردهم قرآن را غلط خواندن چنانچه معنی متغیر شود پانزدهم
بر چیزی نجس سجده کردن شانزدهم طلب کردن چیزی از خدای تعالی مثل چیزیکه از آدمیان
می طلبند هفدهم عمل کثیر کردن هژدهم خندیدن یعنی قهقهه بالغ در نماز نوزدهم روی از قبله گردانیدن
چنانچه پشت بقبله شود بستم ترک فرض کردن بست و یکم برابر استادن زن بمرد اگر در تحریمه واحد موافق
باشند بست دوم قرات را از مصحف خواندن بست و سوم کسیکه فرض وقتی میگزارد یادش آمد که فرض قضای
دیگر نگزارده ام اگر صاحب ترتیب باشد و وقت تنگ نباشد نماز وقتی او فاسد شود بست و چهارم
در وقت سجده هر دو پای از زمین جدا کردن بست و پنجم پیش از امام استادن مسئله ۲۶ سجده سهو واجب
میشود از برای تدارک نقصان که از سبب پنج چیز پیدا میشود اول تقدیم رکن چنانچه رکوع پیش از قرات کند
دوم تاخیر رکن چنانچه در قعده اولی زیاده بر التحیات خواند که در رکعت سوم تاخیر شود سوم تکرار رکن
چنانچه دو رکوع کند در یک رکعت چهارم ترک واجب چنانچه قاعدهٔ اولی را ترک کند پنجم تغیر واجب چنانچه
آهسته خواندن در نمازیکه بلند خواندن واجب است و عکس آن مسئله ۲۷ بدانکه نماز جنازه
گزاردن بر میت مومن فرض کفایه است و طریق نیت اینست نَوَیْتُ اَنْ اُؤَدِّیَ لِلّٰهِ تَعَالٰی اَرْبَعَ
تَکْبِیْرَاتِ صَلٰوةِ الْجَنَازَةِ اَلثَّنَاءُ لِلّٰهِ وَالدُّعَاءُ لِلْمَیِّتِ مُتَوَجِّهًا اِلٰی جِهَةِ

الکعبة الشریفة الله اکبر اگر امام باشد انا امام گوید و اگر مقتدی باشد اقتدیت
بهذا الامام گوید و بعد از تکبیر گوید سبحانك اللهم وبحمدك وتبارك اسمك وتعالی
جدك وجل ثناؤك ولا اله غیرك و بعد از تکبیر دوم بگوید اللهم صل علی محمد
وعلی آل محمد کما صلیت وسلمت وبارکت ورحمت وترحمت
علی ابراهیم وعلی آل ابراهیم انك حمید مجید و بعد از تکبیر سوم گوید
اللهم اغفر لحینا ومیتنا وشاهدنا وغائبنا وصغیرنا وکبیرنا
وذکرنا وانثانا اللهم من احییته منا فاحیه علی الاسلام ومن
توفیته منا فتوفه علی الایمان برحمتك یا ارحم الراحمین اگر میت کودک نابالغ باشد
اللهم اجعله لنا فرطا واجعله لنا اجرا وذخرا واجعله لنا شافعا
ومشفعا برحمتك یا ارحم الراحمین اگر میت دختر باشد نابالغه اللهم اجعلها لنا
فرطا واجعلها لنا اجرا وذخرا واجعلها لنا شافعة ومشفعة برحمتك
یا ارحم الراحمین

تمت

الحمد لله والمنة که این نسخه جامع مسائل ضروری موسوم به قاضی قطب در مطبع فیض منبع منشی نولکشور واقع
کانپور بماه جولائی سنه [illegible] طبع شد